

ומשנינן: ההוא הריבוי מיבעי ליה לחכמים
לכדתניא:

"וכל מום לא יהיה בו", אין לי אלא שלא יתן
בו מום.

[כך היא הגירסא במסכת בכורות, ולפי
הגירסא כאן מבאר רש"י — שלא יהיה בו
מום והיינו שלא יטיל בו מום.]

מנין שלא יגרום לו מום על ידי אחרים —
שלא יניח בצק או דבילה על גבי האוון של
הקרבת כדאי שיבוא הכלב ויטלנו לאוון ביחד
עם הבצק או הדבילה, ויעשנו בעל מום? —
תלמוד לומר "כל מום" (11) שהרי אמר
הכתוב מום, והיה די בכך, והוסיף הכתוב
ואמר "כל מום", ללמדך שגם גרימת מום
בקרבת אסורה.

אמר רבי אמי: הניח שאור על גבי עיסה של
מנחה, והלך וישב לו ונתחמצה העיסה
מאליה — חייב עליה כ"מעשה שבת", כשם
שמתחייב באופן כזה אדם המניח בשר על
גבי גחלים בשבת, ונצלה הבשר מאליו,
שחייב עליו משום מבשל בשבת.

ופרכינן: ו"מעשה שבת" כי האי גוונא —
מי מחייב?!

והאמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן: א-ת

הניח בשר על גבי גחלים בשבת, הרי אם
היפך בו שהפך את הבשר לאחר מכן על
צידו השני, חייב עליו משום מבשל בשבת,
ואם לא היפך בו הרי הוא פטור, וטעם הדבר
יתבאר להלן, אבל אם כן, כיצד ניתן לדמות
מניח שאור על גבי עיסה שחייב, למעשה
שבת?

ומשנינן: אמר רבא: מאי "חייב" נמי
דקאמר במניח שאור על גבי עיסה ונתחמצה
— כמעשה צלי של שבת. והיינו, שבעיסה
הוא מתחייב אפילו בהנחת שאור בלבד, כמו
שחייבים במעשה צליה בשבת, ואמנם
במעשה צליה של שבת החיוב הוא רק
כשהופך את הצלי על צידו השני ונעשה צלי
גמור, אך במנחה החיוב הוא אפילו בהנחת
שאור בלבד.

גופא: אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן:
הניח בשבת בשר על גבי גחלים — היפך בו
את הבשר כדי לצלות את הצד השני חייב,
לא היפך בו, פטור.

והוינן בה: היכי דמי?

אילימא דאי לא היפך ביה לא בשיל, כלומר,
שלולי פעולת ההיפוך לצד השני לא היתה
החתיכה מתבשלת, פשיטא שפטור, מכיון
שלא נעשתה כאן צליה כלל.

שקדושתו מרחם איך שייך לחלק כך?

והביא הגר"ז את דברי הגר"ח, שמוכיח, כי
כל מה שצריך את הדין שמטילין מום בבעל מום
זה דוקא במום עובר, אבל מום קבוע הוא פסול
לגמרי ואפילו הקדושה נפקעת ממנו, ולכן לכולי
עלמא מותר להטיל בו מום. ולסברא זו זה לא

דוקא מתי שהוא נולד כך, אלא בעצם היותו
היום בעל מום קבוע הוא אינו קדוש. [וראה עוד
דבריו שהדבר נתון במחלוקת ראשונים].

11. המנחת חינוך [מצוה רפז] דן אם האיסור
לגרום מום בקדשים הוא מדאורייתא או שזה

כי רק אם נצלה בו כגרוגרת מצד אחד **במקום אחד** — אין, אכן חייב עליו. אבל אם נצלה בו שיעור של גרוגרת בצירוף של **שנים או שלשה מקומות שונים**, לא חייב עליו.

והתנן: הקודח בשבת **כל שהוא** — חייב [משום בונה או משום מכה בפטיש].

ומדייק רבינא: **חיכי דמי לחייב על קדיחה כלשהי?**

אילימא בקודח **במקום אחד**, אי אפשר לומר כך, כי קדיחה בשיעור קטן של "כל שהוא", **למאי חזי אינה ראויה לדבר ואינה חשובה כמלאכה?!**

אלא, לאו, בהכרח, מה שנאמר הקודח כל שהוא מדובר בקודח **בשנים או שלשה מקומות שונים**, והם מצטרפים לקידוח אחד משום דחזו לצירוף [כמו שעושים הנגרים, כשצריכים לעשות חור, קודחין שלשה קידוחים קטנים זה בצד זה, ולאחר מכן מחברים אותם לחור אחד]. ואם כן, הוא הדין כאן מדוע אין מצרפים ביחד כמה

אלא, באופן כזה **דאי לא מהפיך ליה נמי הוה בשיל**, דהיינו, שהחתיכה מתבשלת גם בלי שיהפכו אותה לצידה השני, אם כך אז גם בלי שהפך **אמאי לא מיחייב?**

ומשינן: **לא צריכא, דאי לא היפך ביה** ויצלה את החתיכה מצד אחד בלבד הוה **בשיל מצד אחד** (12) **כמאכל בן דרוסאי**, שהם היו אוכלים תבשיל שנתבשל רק כדי שליש בישול, וכי **מהפיך ביה** שיצלה גם בצד השני **בשיל משני צדדין כמאכל בן דרוסאי**.

וקא משמע לן, דכל תבשיל שנתבשל **מצד אחד בלבד בשליש כמאכל בן דרוסאי** — לא **כלום הוא!** כיון שכמאכל בן דרוסאי אינו בישול גמור, הרי אם הוא נעשה רק מצד אחד אינו חשוב כבישול כלל, ומה שאנו מחשיבים בישול שליש לבישול, זה דוקא אם בשני הצדדים נתבשל כך.

אמר רבא: ואם נצלה בו צליה גמורה, בשיעור כגרוגרת **במקום אחד** בצד אחד — **חייב!** ואפילו ששאר החתיכה לא נצלתה.

אמר ליה רבינא לרב אשי: משמע מדבריך,

מלאכת שבת שהחיוב על צליה כבן דרוסאי, בשבת הוא דווקא אם הוא צלה משני הצדדין.

והוכיח מדברי הרמב"ם שפסק שצריך לצלות חתיכה שלימה משני צדדיה כדי לחייב בשבת, ולא מספיק שיצלה חלק מהחתיכה בשיעור כגרוגרת משני הצדדים, כיון שצליה כבן דרוסאי נחשבת דוקא אם כל החתיכה נצלתה.

ועוד הוסיף הגרי"ז לדון אם שיעור בישול כבן דרוסאי הוא גם בבשר וחלב או במבשל קרבן פסח, וכן האם גם שם יחשב בישול רק אם יבשל משני הצדדים.

והפרי חדש [יו"ד פז ג] כתב שלגבי בשר

מדרבנן וגזרו שגם אם גרם מום לא יוכל לשחוט על מום זה.

והתוס' בבכורות סברו שזה אסור מדאורייתא, וכתב המני"ח שבודאי אף לשיטתם אין על זה חיוב מלקות.

12. בגמרא מבואר דחייב על בישול כמאכל בן דרוסאי כשמבשל משני הצדדים, אבל אם בישל רק מצד אחד אינו חייב. וחוקר הגרי"ז האם צליה של בן דרוסאי נחשבת רק כשנעשית משני הצדדים ובלי זה היא עדיין לא נחשבת צלויה, או שזהו לא דין במעשה הצליה אלא בשיעור

תנו רבנן: נאמר בפרשת קרבן מנחה, בסיום הפרשה של מנחת מרחשת, "כל המנחה אשר תקריבו לה" — לא תעשה חמץ". ודורשים את הפסוק: אילו נאמר רק סופו של הפסוק "אשר תקריבו לה" — לא תעשה חמץ, הייתי אומר, אין לי ב"לא תעשה חמץ" אלא קומץ בלבד, שהרי רק עליו ניתן לומר "אשר תקריבו", כיון שרק הקומץ מוקטר על המזבח, וכונת הפסוק לאסור להחמץ רק את הקומץ, אבל מנחה, שעדיין לא נקמצה, מנין שאסור להחמץ את כולה? תלמוד לומר "מנחה אשר תקריבו לה" — לא תעשה חמץ", והמשמעות היא לא רק לקומץ בלבד אלא לכל המנחה.

ואין לי אלא מנחת מרחשת שבה נאמר הפסוק הזה, אבל שאר מנחות, מנין שגם הן אסורות כולם בהחמץ? תלמוד לומר "כל המנחה".

ועוד דרשין: "אשר תקריבו לה" — דוקא מנחה כשרה שראויה להקרבה אסור להחמיצה ולא פסולה. כגון מנחה שנטמאה, או שיצאה לחוץ לאחר שהתקדשה בכלי שרת, שמכיון שהמנחה נפסלה, אין עוברים עליה עוד באיסור חימוץ.

מכאן אמרו, המחמיץ את המנחה הכשירה, חייב. ואת המנחה הפסולה, פטור. (14)

מקומות שבהם נצלה מעט בשר, לכדי גרוגרת, ויהיה חייב משום מבשל בשבת? (13) ומשינין: לא לעולם קודח כל שהוא מדובר בקודח במקום אחד חור אחד כל שהוא, דחזו וראוי החור הזה לבבא דאקלידא, דהיינו לתחוב שם את ראשו של המפתח, שהוא חד, ובאמצעותו פותחים ונועלים. ולכן חור קטן כזה נחשב למלאכה בשבת מכיון שהוא ראוי.

ואיכא דאמרי — אמר רבא: אם נצלה בו כגרוגרת מצד אחד, אפילו היה שיעור הגרוגרת מצורף בשנים ושלושה מקומות, חייב.

אמר ליה רבינא לרב אשי: אף אנן נמי תנינא וראיה לדברין: הקודח בשבת כל שהוא חייב.

ומדייק רבינא: היכי דמי? אילימא בקודח במקום אחד, כל שהוא — למאי חזי? אלא לאו, בקודח בשנים ושלושה מקומות, וחייב משום דחזי לצירוף, וא"כ רואים שיש צירוף מכמה מקומות להחשיבם כמלאכה אחת, בקדיחה ובצליה.

ודחינן: לא תוכיח מקודח, כי לעולם מדובר בקודח במקום אחד בלבד, ומה שחייב על קדיחה כל שהוא, זה משום דחזו לבבא דאקלידא.

וחלב בישול כבן דרוסאי נחשב לבישול.

13. האיכא דאמרי מדמה קודח בב' וג' מקומות למבשל בב' וג' מקומות. ומקשה על זה הגרי"ז בכתבים והרי הבישול הזה נחשב לבישול גמור בכל מקום בפני עצמו, ורק שחסר לו צירוף לכדי שיעור החיוב, אבל לגבי קודח אם לא קדח

במקום אחד כדי שיעור החיוב הרי אין מעשהו בכלל מלאכה.

14. רש"י כתב שהמחמיץ את הפסולה פטור, וכגון בנטמאה, ומקשה הגרי"ז, הרי גם אם המנחה טמאה הרי הציץ מרצה על הטמאה והיא מותרת להקרבה. ואם כן מדוע המחמיץ

אית בה, וכי הדר מחמיין לה, מיחייב עלה משום מחמיין אחר מחמיין.

ומסקינן: תיקון: (15)

בעי רב מרי: חימצה לקומץ בראשו של מזבח, לפני הקטרתו, מהו? (16)

וצדדי הספק הם:

"אשר תקריבו" אמר רחמנא, שכל זמן שהיא מחוסרת הקרבה אז יש איסור להחמיץ, והא אקרבה כבר לראשו של מזבח, וכיון שכבר קרבה אפילו שעדיין לא הוקטרה אינו חייב על חימוצה, או דילמא, כיון שעדיין הקומץ מחוסר הקטרה בפועל, אפילו שכבר הוא קרב למזבח, הרי הוא כמחוסר מעשה דמי? (17)

ומסקינן: תיקון:

והוינן בה: והשתא, דנפקא שאסור להחמיץ

לאחר שלמדנו שהמחמץ מנחה פטור מסתפקת הגמרא:

בעי רב פפא: חימצה לעיסת המנחה, ויצאת החוצה, ונפסלה ב"יוצא", וחזר וחימצה. פעם נוספת על ידי שהוסיף מעשה חימוץ באפיתה, — מהו?

האם חייב גם על החימוץ השני, משום מחמץ אחר מחמץ, או לא?

וצדדי הספק הם:

כיון דיצאת המנחה, איפסלה לה ב"יוצא". וכי הדר מחמיין לה, כשחוזר שוב ומחמיצה, לא מיחייב עלה משום מחמיין אחר מחמיין, שהרי למדנו שהמחמץ מנחה פסולה פטור.

או דילמא, כיון דחימצה עוד לפני שנפסלה ביוצא, שוב פסול יוצא לא מהני ביה, כי כיון שנפסלה מחמת חימוצה, אין קדושתה גמורה להפסל ביוצא, אלא רק פסול חימוץ

יהיה פטור.

ומחדש הגרי"ז שהציץ שמרצה זה דין רק בשעת ההקרבה של המנחה אבל קודם לכן המנחה נחשבת מנחה פסולה, ולכן המחמץ אותה פטור.

15. בביאור צד הספק שפסול יוצא לא מועיל לפוטרה מחימוץ נוסף, מפרש בכתבי הגרי"ז בבי' דרכים. א. כיון שהיא כבר חמץ ופסולה אי אפשר להחשיב בה גם את הפסול של יוצאת ולכן חייב על חימוץ נוסף. ב. כיון שהפסול חמץ הראשון קדם לפסול יוצא, אף שאמנם חל עליה גם פסול של יוצא, חימוץ שני חייב בה, כי ביחס לדין חמץ שבה הפסול החדש של יוצא לא הועיל כלום, וכך גם משמע בלשון הגמרא.

16. יש לעיין, מדוע נקט רב מרי את הספק דוקא בראשו של המזבח? והרי כל מקום במזבח הוא מקדש ולא רק ראשו של המזבח?

ומבאר המקדש יחזקאל דודאי כל הדין שפטור על החימוץ במזבח הוא בגלל שזה נחשב כאילו הוקטר, ולא רק בגלל שהתקדש במזבח, ולכן הקטרה נחשבת רק אם הגיע לראשו של מזבח.

17. שיטת רש"י שאם כבר נתן את הקומץ על האש, כבר אינו חייב מאז אם חימץ. והתוספות סוברים שהדבר תלוי אם האש הוצתה ברובו של הקומץ, אבל לא מספיק רק נתניה על האש.

וביאר הגרי"ז בשיטת רש"י, שנתניה על האש שפוטרת מחימוץ זה דוקא אם זו נתניה

צורך, בנוסף לשמן, ובשרה. וכיון שרשאי להוסיף לה מים, הרי היא יכולה להחמיץ. (18)

ותו תמהינן: כיצד אמרינן שלרבי עקיבא איתרבי מ"אשר תקריבו" לחם הפנים לאיסור חימוץ? והרי לחם הפנים לא התקדש עד נתינתו על השולחן, ואז, הלחם כבר אפוי, ולא שייך בו עוד חימוץ, וכל עוד לא חלה בו קדושת כלי שרת, אי אפשר לאסור לחמצו משום מחמץ מנחה, שהרי עדיין אין עליו שם מנחה!?

שהרי כל מנחה מתקדשת משעה שנותנים אותה ל"ביסא", שהיא כלי שרת, כדי ללוש אותה, ומאז יש איסור לחמצה. אבל לחם הפנים אין נותנים את הסולת שלו ל"ביסא", והכלי היחידי שהוא ניתן לתוכו אינו אלא מידת העשרון, שבה מודדים את הקמח, ומידת העשרון הזאת — מידת יבש היא, שמודדים בה רק קמח ולא מודדים בה דברים לחים. ושמענא ליה לרבי עקיבא, דאמר, מידת יבש — לא נתקדשה, ולכן לא נתקדש לחם הפנים עד שניתן על גבי השולחן, ואם כן, מדוע אסור לחמצו אליבא דרבי עקיבא!?

שלח רבין משמיה רבי יוחנן: אכן, כך היא הצעה של משנה [של אותה הברייתא שנחלקו בה רבי יוסי הגלילי ורבי עקיבא], אבל — ואיפוך דבריהם, ותאמר כך:

את המנחה כולה לפני שנקמצה, מ"כל המנחה", אם כן, "אשר תקריבו", שמשמעותו דוקא הקומץ הקרב, למה לי?

ומשינינן: מיבעי ליה ל"אשר תקריבו" לכתבניא: נאמר "אשר תקריבו", ודרשינן: לרבות מנחת נסכים לאיסור חימוץ, שלא תאמר שרק במנחות ששייריהן נאכלין נאמר איסור זה של חימוץ, [וכמו שנאמר במנחת מרחת הנאכלת] ולא במנחת נסכים הקריבה כליל למזבח, דברי רבי יוסי הגלילי.

רבי עקיבא אומר: לרבות לחם הפנים לאיסור חימוץ. שלא נאמר שרק במנחות הנקמצות אסרה התורה את החימוץ, כיון שהן קריבות על המזבח, אבל לחם הפנים, שלא קרב ממנו למזבח, אין איסור בהחמצתו, קא משמע לן שגם אותו אסור להחמיץ.

ותמהינן: כיצד מרבה רבי יוסי הגלילי מנחת נסכים לאיסור חימוץ? והרי מנחת נסכים שמנה מרובה, ומבינה הגמרא שלכן אין צורך להוסיף מים כדי שיהיה ניתן לגבלה, ואם כן, שהיא נילושת רק בשמן הרי מי פירות הב, ומי פירות אין מהמיצין, ואם כן כיצד תתכן ההחמצה של מנחת נסכים שעליה נאמרה האזהרה לרבי יוסי הגלילי.

אמר ריש לקיש: אומר היה רבי יוסי הגלילי — מנחת נסכים, מגבלה במים, אם יש בהם

שאחריה הקטרה שאז נחשבת העלאה כהקרבה, אבל אם הוא לא מקטיר אלא רק מעלה למזבח ומוריד, וודאי שיהא חייב על חימוצה אח"כ.

18. המקדש דוד [ח, א] דן באיזה מים היו

מגבלים את המנחות האם במים קדושים או אפילו במים של חולין, ודבר זה לא הוזכר מפורש מלבד בשתי הלחם ולחמי תודה שמשמע שראוי להם אפילו מים של חולין, אלא שאין ראייה מהם מכיון שהם אינם קריבים למזבח.